

MONNI – Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjan- maalla 2020-2022

Hankesuunnitelma 1.6.2020

SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS PIKASSOS OY (HANKKEEN HAKIJA JA HALLINNOIJA) &
SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS SONET BOTNIA (OSATOTEUTTAJA)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Hankealueen kuvaus ja lastensuojelun monialaisen kehittämisen tilannekuva maakunnissa hankkeen käynnistyessä	2
3 Hankkeen tavoitteet, toimenpiteet maakunnallisine pääprosesseineen, tavoiteltavat tulokset sekä vaikutukset	6
4 Hankkeen hallinnollinen kokonaisuus	9
5 Hankkeen toteuttamisen aikataulu	11
6 Lähteet ja hankevalmistelukokoukset	12
7 Liitteet	13

1 Johdanto

"Minun piti kirjoittaa tähän tapahtumien kulku, mutta en jaksa. En yksinkertaisesti jaksa enää. Olen joutunut kertomaan tarinaamme kymmeniä kertoja vuoden aikana. Aina ja jok'inkin kerta uudestaan sama tarina, kun joku uusi taho tulee elämäämme. Koulu, lastensuojelun vaihtuvat työntekijät, nuorisopsykiatri, sijoituslaitoksen henkilökunta. Lista on loputon. Aina sama tarina alusta. En ymmärrä eikä asioistamme voi lukea kirjauksista? On pomoteltu lastensuojelulta nuorisopsykiatrialle ja takaisin. Asperger ei kuulu kenellekään. Sen olen oppinut. Taistelin lapseni nuorisopsykiatriselle, jotta hänen tilansa tutkittaisiin. Koulua käymätön nuori, joka lopetti kommunikoinnin, tarvitsee apua. Voin kertoa, että se oli äärettömän hankalaa. Kukaan ei auttanut. Sosiaalipäivystyksestä minulle sanottiin "koita pärjätä", kun pyysin heitä tulemaan hakemaan lapseni pois, koska hän ei pystynyt enää hillitsemään pahaa oloaan. Pojan pahasta olostamme meillä on muistona rikkinäinen saunanovi ja klommoille hakatut lauteet ja saunan seinä. Muita tuhoja en jaksa edes mainita. Asiat menettävät merkityksensä, kun niitä tulee liikaa." Tämä suora lainaus on asiakkaan yhteydenottoviesti Kanta-Hämeen maakunnan sekä Akaan ja Urjalan sosiaaliamiehelle. Yksi monista samankaltaisista vuosien varrelta. Sosiaaliamies toteaaakin raportissaan, että "Kun lapsella tai nuorella on jokin neuropsykiatrisen erityispiirre, havaintoni on yhä, että avun saaminen lapselle (ja perheelle) on liiallisesti vanhempien omalla huolehtimisvastuulla. Tunnen vakavaa huolta asetelmasta, johon lapset ja perheet toistuvasti minulle tulevien palautteiden perusteella joutuvat".¹

MONNI – Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla 2020-2022 -hankesuunnitelmalla haetaan valtionavustusta² kolmen maakunnan muodostamalle yhteistointialueelle lastensuojelun asiakkuudessa olevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluiden systemaattisemman yhteistoiminnan kehittämiseksi. Lastensuojelun ja opetustoimen sekä mielenterveys- ja päihdepalvelujen kesken tarvitaan hallinnonrajat ylittäviä määriteltäviä yhteistyörakenteita ja selkeyttä kokonaisvastuun kantajasta sekä jokaisen asiakasperheen tilanteesta että alueellisesti. Tarpeen mukaan asiakasperheen yhteistyöverkostoon kuuluvat myös esimerkiksi vammaispalvelut, aikuissosiaalityö tai Kela. MONNI-hankkeen päämääränä on, että tulevaisuudessa lastensuojelun asiakasperheet saisivat nykyistä paremmin ja koordinoitummin tarvitsemansa monialaisen avun - ja kokisivat hyötyvänsä siitä.

¹ Sosiaaliamiehen selvitys vuodelta 2019, Loippo S., 21. Löytyy <https://pikassos.fi/sosiaaliamies-4/selvitykset>

² Hakuilmoitus STM 25.3.2020, Valtionavustus lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan: Lastensuojelun monialainen kehittäminen 2020-2022. Löytyy https://stm.fi/documents/1271139/21519787/Lastensuojelun+monialainen+kehitt%C3%A4minen_hakuilmoitus.pdf/377b6153-2e71-1f8f-4031-6752b7c99ea1/Lastensuojelun+monialainen+kehitt%C3%A4minen_hakuilmoitus.pdf

2 Hankealueen kuvaus ja lastensuojelun monialaisen kehittämisen tilannekuva maakunnissa hankkeen käynnistyessä

MONNI-hankealue muodostuu Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien laajuisen yhteistoiminta-alueen kunnista ja kuntayhtymistä. Kanta-Hämeen 11 kunnan alueella asuu hiukan alle 180 000 asukasta. Pirkanmaan maakunnan alueella asuu nykyisissä 22 kunnassa yli puoli miljoonaa asukasta ja heistä yli 220 000 Pirkanmaan keskuskaupungissa Tampereella. Kuhmoisen kunta liittyy Pirkanmaan maakuntaan vuoden 2021 alusta. Etelä-Pohjanmaa maakunnan 17 kunnassa asuu yhteensä hieman alle 200 000 asukasta. Isokyrön kunta liittyy maakuntaan virallisesti ensi vuoden alusta, mutta tekee jo tiivistä yhteistyötä Etelä-Pohjanmaan suuntaan muun muassa sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseksi. Hankealueen kokonaislapsimäärä liittyvät kunnat mukaan lukien on 168 214 (31.12.2019). Hankealueen maakuntien perustiedot sekä maakunnallisesti organisoidut lastensuojeluun linkittyvät sosiaali- ja terveystaloudet kuntayhtymineen on koottu taulukkomuotoon hankesuunnitelman liitteeksi (Liite 1).

Kehittämistoimintaa lasten, nuorten ja perheiden palveluissa yli vuosikymmen hankerahoituksilla

Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella on kehitetty valtionavustushankkeiden kautta lasten ja lapsiperheiden palveluita ylimaakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti jo yli vuosikymmen. **Kaste-ohjelmakaudella** kehittämistyön maantieteellisenä alueena toimi viiden maakunnan laajuinen Väli-Suomi. Kaste-rahoituksella toteutettiin mittavat Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishankkeet KASPERI ja KASPERI II vuosien 2009-2013 aikana.³ Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueiden osahankkeissa kehitettiin vaihtelevin fokuksin monialaista ja -toimijasta verkostoyhteistyötä niin ehkäisevissä palveluissa, varhaisen tuen toimintatavoissa, erityisen ja intensiivisen työotteen toimintamalleissa, kuin konsultaattiorakenteissakin. Esimerkiksi Tampereen kaupungin neuropsykiatrisia erityispiirteitä omaavien lasten ja nuorten Nepsy-tukitiimi vakiintui kehittämishankkeiden jälkeen pysyväksi toiminnaksi ja toimii edelleen.⁴ Väli-Suomen alueella niin ikään toteutetussa LasSe lastensuojelutarpeen selvittämisen kehittäminen (2013-2015) -hankkeessa⁵ keskityttiin lastensuojelutarpeen selvittämisen kehittämiseen asiakkaan kohtaamista ja kuulemista vahvistamalla, sosiaalityön sisäisiä menettelytapoja edistämällä, sekä ammatillisen verkoston rooleja ja toimintatapoja kehittämällä. Väli-Suomen alueen Parempi Arki -hankkeessa⁶ (2015-2017) kehitettiin kotona asuvien, paljon sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluja käyttävien yhteisasiakkaiden palvelujen toiminnallista integraatiota. Hankekokonaisuudessa oli mukana myös useita lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyviä kohderyhmiä. Parempi Arki -hankkeessa rakennettiin käytännön sote-integraatiota ja yhteyttä opetustoimeen esimerkiksi Janakkalan kunnan perhekeskuskehittämiseksi, Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän verkostoneuvonpidossa, Tampereen kaupungin koulujen oppilashuollossa, sekä Lapuan kaupungin nuorten mielenterveysasiakkuuksien palveluissa. Väli-Suomen laajat Kaste-hankkeet organisoitiin pitkälti sosiaalialan osaamiskeskusten kautta.

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) kaudella (2017-2018) lasten ja lapsiperheiden palveluiden kehittämistoiminta organisoitui maakunnallisten LAPE-muutosagenttien johtamiksi kokonaisuuksiksi sekä LAPE-kehittämishankkeiksi, jotka sijoittuivat tai kiinnittyivät MONNI-hankealueella maakuntien sotevalmisteluiden yhteyteen maakuntaliittoihin. Kanta-Hämeen LAPE-kehittäminen⁷ painottui Kohti lapsiystävällistä Kanta-Hämettä -vision viitoittamana toimintakulttuurin muutokseen sekä perhekeskuskehittämiseen. Erityispalveluiden näkökulmasta LAPE-hankkeessa vietiin eteenpäin ainoastaan lastenpsykiatrian konsultaatiomallia perustasolle. Kanta-Hämeen alueen lastensuojelun toimijat käynnistivät hankkeen aikana omaehtoisen koulutautumisen lastensuojelun systemisointiin malliin⁸. Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla

³ KASPERI -hankkeiden raportit ja materiaalit <https://pikassos.fi/aineistot/category/136-kasper>

⁴ Nepsy-tukitiimi <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/nepsy/tukitiimi.html>

⁵ LasSe-hankkeen raportit ja materiaalit <https://pikassos.fi/aineistot/category/55-lasse>

⁶ Parempi Arki -hankkeen raportit ja materiaalit <https://pikassos.fi/aineistot/category/170-parempi-arki>

⁷ <https://omahame.fi/lape/>

⁸ Lue lisää systemisoinnista lastensuojelusta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/systeemisen-lastensuojelun-levittaminen-ja-juurruttaminen-syty->

LAPE-kehittäminen eteni laajasti koko hankeohjelman painotusten sisältöalueilla, siis myös erityis- ja vaativan tason palveluiden kehittämisessä. Pirkanmaan LAPE-työssä⁹ ja PIPPURI-hankkeessa muun muassa pilotoitiin muutamissa kunnissa lastensuojelun systeemistä mallia sekä kehitettiin eri näkökulmista konsultaatio- ja jalkautuvan työn käytänteitä ja monitoimijaista yhteistyötä. Etelä-Pohjanmaan LAPE-työssä kehitettiin erityis- ja vaativan tason palveluja¹⁰ monipuolisesti keskinäistä yhteistoimintaa tiivistäen ja konsultatiivista tukea perustasolle vahvistaen. Alueella kehitettiin systeemistä lastensuojelua ja perhehoitoa, monitoimijaista perhekuntoutusta, terapeutista laitostkasvatusta, sijaishuollon ohjausta ja valvontaa, sekä laadittiin yhteistyökäytänteitä lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian kesken. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin omassa erillishankkeessa kehitettiin Nepsy-lasten ja nuorten palveluverkkoa maakuntaan.¹¹ LAPE-muutosohjelman aikana valmisteltiin yhteistyöalueen ylimaakunnallisena yhteistyönä Pirkanmaan LAPE-hankkeen koordinoimana erityisen vaativien palveluiden OT-keskusta eli ylimaakunnallista osaamis- ja tukikeskusrakennetta sekä laadittiin Tampereen OT-keskuksen perustamissuunnitelma. Suunnittelutyö ei ole edennyt tai OT-keskus konkretisoitunut hankkeen päätyttyä.

LAPE-siltauskaukella (2019) LAPE-työ jatkui maakunnallisten LAPE-muutosagenttien sekä YTA-alueen yhteisen kunta-agentin koordinoimana. Systeemisen lastensuojelun kehittämistyötä jatkettiin ja koordinoitiin kansallisella SyTy-hankkeella. Kansallisesti koordinoitiin myös yhteistyöalueittain sekä maakunnittain toteutettuja monialaiselle lasten, nuorten ja perheiden palveluiden johdolle suunnattuja LAPE-Akatemioita.

Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien alueella on rinnakkain LAPE-muutosohjelman kanssa viety viime vuodet eteenpäin TAYS-alueen vaativan erityisen tuen VIP-verkostoitumista. VIP-verkostoitumisessa aktiiviset kuntien toimijat ja muut yhteistyötahot ovat olleet osittain samoja toimijoita kuin LAPE-kehittämisessä - ja osittain myös eri toimijoita. Aivan kaikki kunnat eivät ole olleet mukana VIP-verkostoissa. Erityisesti kuntien lapsiperheiden sosiaalipalveluiden ja lastensuojelun yhteys VIP-verkostoitumiseen on ollut aika vähäistä. VIP-verkoston isoja teemoja ovat tällä hetkellä esimerkiksi koulua käymättömät lapset ja kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset koulussa. MONNI-hankkeessa on keskeistä rakentaa riittävän vahva yhteys VIP-verkostoitumiseen.

Sosiaalialan osaamiskeskukset Pikassos ja SONet BOTNIA ovat toteuttaneet kuntien kumppanina lakisääteistä kehittämistoimintaansa verkostopohjaisesti maakunnissa eri tavoin edellä kuvattuihin lapsiperhepalveluiden kehittämishankkeisiin kytkeytyen, Sipilän hallituskauden sote-valmisteluihin erilaisin roolein osallistuen, sekä lastensuojelun kehittämisverkostoja perustoiminnan kautta koordinoiden. MONNI-hankesuunnitelman perustana onkin vahvasti aiempi kehittämistyö, aiemmin opittu sekä alueiden verkostorakenteet.

Lastensuojelun tämänhetkisestä hankemuotoisesta kehittämistoiminnasta Tampereella on käynnistymässä hanke vaikuttavuusinvestoinnilla (SIB) sijaishuollossa asuvien nuorten koulupolkujen tukemiseen ja työelämään siirtymiseen. Etelä-Pohjanmaan kuntien ja kuntayhtymien lastensuojelun sosiaalityöntekijät kuuluvat THL:n Kysy ja kuuntele –hankkeeseen (2019–2021), jossa tutkitaan sijoitettujen lasten ja nuorten kokemuksia, kohtelua ja hyvinvointia. Lisäksi hankkeessa tutkitaan ja kehitetään lastensuojelun sosiaalityön ammatillisia käytäntöjä liittyen sijaishuollon valvontaan: lasten kuulemista ja epäkohtiin puuttumista.

THLn arviointiraporttien tilannekuva maakuntien lasten, nuorten ja perheiden palveluista

Loppuvuodesta 2019 julkaistussa THLn Tays-alueen sosiaali- ja terveyspalveluiden arviointiraportissa¹² Kanta-Hämeessä oli koko perheen peruspalvelujen vahvistamisen ja integraation tarpeesta vahvoja signaaleja. Lapsia sijoitetaan kodin ulkopuolelle Kanta-Hämeessä koko maata yleisemmin, kiireellisiä sijoituksia on muuta maata enemmän ja lastensuojelun avohuollon uusien asiakkaiden määrä kasvaa. Lastensuojelun avohuolto-

⁹ <https://www.pirkanmaa.fi/wp-content/uploads/Asiakas-on-aina-oikealla-ovella-K%C3%A4sikirja-Lasten-ja-perheiden-palvelujen-muutokseen.pdf>

¹⁰ <http://uusiep.fi/wp-content/uploads/2018/12/erityispalveluiden-horisontaalinen-ja-vertikaalinen-kehittaminen.pdf>

¹¹ EPSHP Nepsy-palveluverkko <https://www.terveysportti.fi/apps/ltk/article/shp01257>

¹² Sosiaali- ja terveyspalvelut Tays-erityisvastuualueella: Asiantuntija-arvio, syksy 2019. THL. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138959/URN_ISBN_978-952-343-430-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

palvelujen kustannukset olivat asukasta kohti maan suurimmat, ja ne kasvoivat kolmessa vuodessa huomattavasti koko maata jyrkemmin. Sijaishuollon nettokäyttökustannukset olivat pysyneet edelliset vuodet ennallaan, mikä voisi kertoa siitä, että lastensuojelun avopalveluihin panostamisella olisi välttytty sijaishuollolta. Alue itse oli arvioimut lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalvelut riittämättömiksi. Pirkanmaalla lasten, nuorten ja perheiden perus- ja erityistason palvelujen integraatio sekä yhteys perheen aikuisten palveluihin vaatii arvioinnin mukaan tarkastelua. Palvelujen tarpeessa ja saatavuudessa oli alueen sisällä selviä eroja. Erityinen haaste on lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen riittävyys. Lastenpsykiatrian hoidon odotusaika oli maan pisimpiä. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalihuollon palveluihin panostamalla oli siirretty painopistettä peruspalveluihin ja varhaiseen tukeen, mikä näytti jo hillitsevän lastensuojelun tarvetta ja kustannusten kasvua. Etelä-Pohjanmaalla lapsiperheiden peruspalvelujen saatavuus näytti arvioinnin mukaan hyvältä. Myös integraatiossa erityispalveluiden kanssa on edistytty, vaikka alueen sisällä palveluiden saatavuus ei ollut yhdenvertaista. Peruspalveluihin panostaminen näytti vähentäneen erityis- ja vaativan tason palvelujen tarvetta: lastensuojeluilmoituksia ja kodin ulkopuolelle sijoituksia tehtiin koko maata vähemmän, myös lastensuojelun avohuollon uudet asiakkuudet vähentyivät. Perheiden tarpeisiin oli pystytty vastaamaan jo peruspalveluilla. STMön ja Etelä-Pohjanmaan välisessä ohjauskeskustelussa¹³ sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvassa lastensuojelun haasteista todettiin kuitenkin seuraavaa: ”Vaativan sijaishuollon laitospaikoista on pulaa. Lastensuojelun haasteet ovat paitsi alueellisia niin myös kansallisia. Työntekijöistä on pulaa ja samaan aikaan ongelmat monimutkaistuvat, tarvitaan tukea ja osaamisen parantamista.” Nämä lastensuojelun kehittämistarpeet on tunnistettavissa yhteisiksi koko kolmen maakunnan alueella.

Kytkös Tulevaisuuden sote-keskushankkeisiin ja Rakenteellisen rahoituksen hankkeisiin

Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat ovat valmistelleet alkuvuoden 2020 aikana maakunnalliset hankehakemuksensa sekä Tulevaisuuden sote-keskushankkeen, että Rakenteellisen rahoituksen hankehakuun. Tulevaisuuden sote-keskushankkeissa vahvistetaan LAPE-kehittämistyön jatkumona edelleen lasten, nuorten ja perheiden perustason palveluiden yhteistoimintaa perhekeskusrakenteissa osana sote-keskuksia. Rakenteellisen rahoituksen kautta on alueille haettu rahoitusta muun muassa sähköisten palveluiden kehittämiseen sote-keskusten digitaalisten palveluiden kokonaisuuksissa. Kolmen maakunnan yhteistyönä on valmisteltu Tays-nuorisopsykiatrian koordinoima maakuntien yhteinen Psykososiaalisten menetelmien kehittämiskokonaisuus 13-18 -vuotiaiden nuorten peruspalveluihin. Kehittämiskokonaisuudessa otetaan käyttöön psykososiaalisia ahdistuksen ja masennuksen hoitomenetelmiä (IPC, CoolKids) koulujen ja oppilaitosten oppilashuollossa sekä sote-keskuspalveluissa. Erikoissairaanhoidossa käynnistyy ylimaakunnallinen implementaatiotiimi, joka vastaa toiminnan kehittämisestä ja menetelmäkoulutuksen toimeenpanosta alueiden kanssa. MONNI-hankkeen kehittämistoiminnassa rakennetaan vahva kytkös näihin maakunnallisiin hankeprosesseihin ja etenkin lastensuojelun asiakasperheille silta perustason palveluista erityistason monialaiseen yhteistoimintaan.

Lastensuojelun kehittämishaasteet hankevalmistelussa

Sosiaalialan osaamiskeskukset toteuttivat huhtikuun aikana hankevalmistelun pohjaksi valtakunnallisen kyselyn, joka suunnattiin kuntien ja kuntayhtymien lastensuojelun johtaville viranhaltijoille. Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueelta kyselyyn saatiin 19 vastausta, jotka edustivat 18 kuntaa, kuntayhtymää tai sote-palveluiden yhteistoiminta-alueita. Tulosten mukaan melkein kaikki lastensuojelun johtavat viranhaltijat kokivat, että lastensuojelutyön tekeminen monialaisesti on toimivin tapa tehdä lastensuojelutyötä. Lastensuojelussa on käytettävissä kohtuullisen hyvin konsultaatioapua vaikeimpiin asiakastilanteisiin. Tietoisuus lastensuojelun tehtävästä ja toimintatavoista on myös parantunut viimeisen kolmen vuoden aikana melkein 70 % vastaajan mielestä. Kyselyn väittämästä ’Yhteistyö ja tiedonkulku monialaisessa yhteistyössä lastensuojeluasioissa on hyvin toimivaa ja viiveetöntä’ 42 % vastaajista oli melko samaa mieltä ja 26 % melko eri mieltä. Melkein 70 % vastaajista arvioi, että lapsille joudutaan järjestämään kodinulkopuolisia sijoituksia, koska lapsen tarvitsema monialainen palvelu ei jostain syystä mahdollistu. Kyselyn vastaajista yli 70 % oli sitä mieltä, että alle 18-vuotiaiden lasten tarvitsemat päihdehuollon palvelut sekä mielenterveyspal-

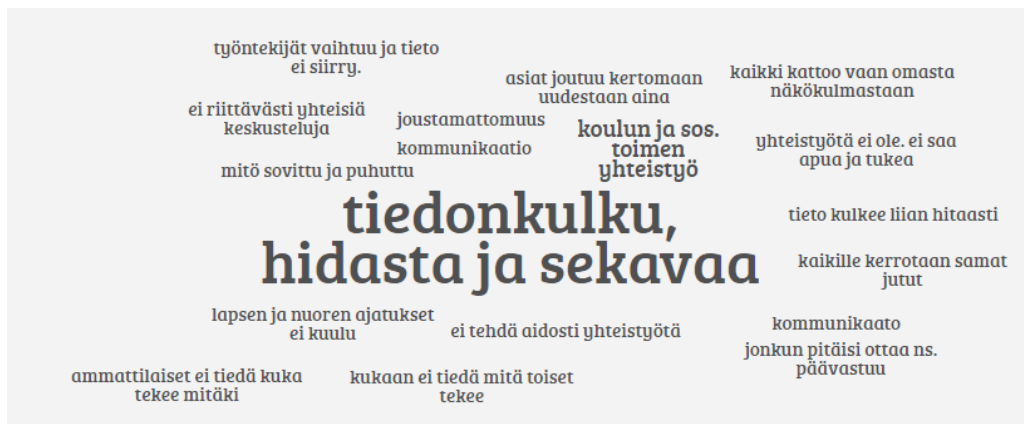
¹³ STMön ja Etelä-Pohjanmaan maakunnan välinen ohjauskeskustelu 16.1.2020 Helsingissä

velut eivät vastaa lapsen tarpeisiin. Koulunkäyntiin ja oppimiseen liittyvä erityinen tuki vastaa lapsen tarpeisiin noin kolmasosan vastaajan mielestä kohtuullisesti, mutta noin 40 % vastaajista koki, ettei erityinen tuki vastaa tarpeita.

Kyselyn tulokset vahvistavat osaltaan sen, että on tarpeen kehittää lastensuojelun monialaista systemaattista yhteistyötä. Maakunnittaiset tulokset eivät myöskään juurikaan eronneet toisistaan: kaikissa kolmessa maakunnassa on lastensuojelun monialaisen kehittämisen tarve ja tahtotila. Lastensuojelun johtavat viranhaltijat tuottivat kyselyssä myös runsaasti vaihtelevan laajuisia toimenpide-ehdotuksia siihen, millä tavoin tämä hanke voisi kunnassa/ kuntayhtymässä edistää lastensuojelun asiakkaiden tarpeenmukaisen palvelukokonaisuuden rakentumista. Kyselyn vastauksia on hyödynnetty yhtenä aineistona rinta rinnan eri yhteyksissä käyttyjen alueellisten hankevalmistelukeskustelujen kanssa rakennettaessa seuraavan luvun MONNI-hankkeen tavoitteita, toimenpiteitä maakunnallisine pääprosesseineen ja tavoiteltavia tuloksia sekä vaikutuksia.

Kokemusasiantuntijoiden kertomaa

Hankevalmistelun yhteydessä järjestettiin Pesäpuu ry:n kokemusasiantuntijoiden kuuleminen 29.4.2020. Kokemusasiantuntijat ovat nyt jo nuoria aikuisia. He vastasivat omien lastensuojelun ja sijaishuollon asiakaskokemustensa pohjalta Answer Garden -työskentelyssä lastensuojelun monialaiseen kehittämiseen fokuoituihin kahteen kysymykseen.



Kuva 1: Kokemusasiantuntijoiden vastaus kysymykseen: Mitkä asiat eri ammattilaisten välisessä yhteistyössä eivät toimi?



Kuva 2: Kokemusasiantuntijoiden vastaus kysymykseen: Millaista apua ja tukea koulussa pitäisi olla?

Keskeisiksi ratkaisuehdotuksiksi kokemusasiantuntijat ehdottivat muun muassa: 1) yhden asiakasta lähellä olevan ammattilaisen nimeämistä päävastuuseen palvelukokonaisuudesta, 2) asiakasperheen saattamista ja hallitumpaa siirtämistä palveluista toiseen, 3) asiakasnuoren oman sekä koko perheen näkemyksen kuulu-

mista, kirjaamista ja siirtämistä eri ammattilaisten välillä ennemmin kuin ammattilaisten näkemyksiä, 4) asiakkaan äänen kuulemista ja roolin vahvistamista yhteistyöpalaverissa, 5) systeemisen tiimityön kehittämistä ja eri ammattilaisten osaamisen hyödyntämistä, 6) yksilöllisesti räätälöityjä arjen tukitoimia kouluun, sekä 7) tiedon lisäämistä ja ymmärryksen kasvattamista lastensuojelusta sekä lasten ja perheiden parissa toimiville ammattilaisille että yleisesti lapsille ja nuorille.

3 Hankkeen tavoitteet, toimenpiteet maakunnallisine pääprosesseineen, tavoiteltavat tulokset sekä vaikutukset

MONNI-hankkeen tavoitteet rakentuvat lastensuojelun asiakkaiden, lastensuojelun ammattilaisten sekä lastensuojelun monialaisen toimijaverkoston näkökulmien kautta. Nämä näkökulmat muodostavat toisiinsa vahvasti kytkeytyvän systeemisen kokonaisuuden niin yksilötasolla, paikallisissa monitoimijaisissa palveluprosesseissa ja -kokonaisuuksissa, kuin alueellisissa yhteistyörakenteissa.

Hankkeen tavoitteet ovat:

Tavoite 1: Lastensuojelun asiakkaat ovat osallisina monialaisen palvelukokonaisuutensa keskiössä

Tavoite 2: Lastensuojelun ammattilaiset toimivat asiakkaidensa monitoimijaisen ja -alaisen palvelukokonaisuuden systeemisen yhteistoiminnan ytimessä

Tavoite 3: Lastensuojelun monialaisella toimijaverkostolla on systemaattiset yhteistyörakenteet paikallisesti ja alueellisesti

Hankkeen kaikki kehittämistoiminta niin ylimaakunnallisessa yhteistoiminta-alueen kokonaisuudessa, kunkin maakunnan koordinoituissa pääkehittämisprosesseissa, kuin paikallisesti konkretisoituissa kehittämistoimissa toteuttaa ja vie eteenpäin tätä yhteistä tavoitteenasettelua. Asiakkaiden osallisuus, systeemisen työotteen orientaatio ja systemaattisuus ovat hankkeen yhteisiä punaisia lankoja, jotka nivovat yhteen kaikkia hankkeen toimijoita.

Keskeisiä hankekokonaisuuden kehittämisen keinoja ovat muun muassa yhteiskehittäminen, työpajatyöskentely, monialaisen systeemisen työskentelyn ohjaus ja työryhmätyöskentely, koulutukselliset prosessit, arvioinnit sekä kehittämisfoorumit tutkivalla työotteella. Hankkeessa kehittyviä ja syventyviä yhteistoiminnan muotoja ja rakenteita arvioidaan tavoitteellisesti koko hankkeen ajan. MONNI-hankkeen ylimaakunnallisen koordinaation kautta konkretisoidaan kaikkien maakuntien alueilla asiakkaiden osallisuus -näkökulmaa ja osallisuusrakenteita, kytketään lastensuojelun monialainen kehittäminen maakunnallisiin Tulevaisuuden sote-keskushankkeisiin sekä mahdollisiin Rakenteellisen rahoituksen hankkeisiin, konkretisoidaan kytkentä yhteistoiminta-alueen VIP-verkoston kehittämistoimintaan, sekä konkretisoidaan oppilaitosyhteistyötä Tampereen yliopiston ja hankealueen ammattikorkeakoulujen kanssa.

Hankkeen toimenpiteet ja keskeiset maakunnalliset kehittämisprosessit:

Kanta-Häme – systeeminen lastensuojelu ulottumaan moniammatillisen ja -alaisen yhteistoiminnan rakenteisiin

Kanta-Hämeen kuntien ja Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän FSHKYN lastensuojelu ovat viime vuosina kouluttautuneet ja ottaneet käyttöön lastensuojelun systeemistä työtapaa tiimirakenteineen. Lastensuojelun toimijat ovat jo sitoutuneet systeemiseen viitekehykseen sekä suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen koulutusmallin ja työotteen eteenpäin viemiseen tulevana vuosina. MONNI-hankkeessa keskitytään etenkin systeemisen työotteen viemiseen moniammatillisen ja -alaisen yhteistyön rakenteisiin lastensuojeluasiakkuuksissa. Erityisesti halutaan kehittää, konkretisoida ja vakiinnuttaa lastensuojelun systeemistä työtapaa ja työnjakoa sekä sopia maakunnallisesti yhtenäisistä toimintakäytännöistä yhteistyössä perusopetuksen sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa. Yhteistyön kehittämistarpeita olisi myös päihdepalveluiden vahvistamiseksi, mutta tällä hetkellä kantahämäläisille nuorille on erittäin heikosti tarjolla päihdepalveluita. Hämeenlinnan kaupunki kehittää, pilotoi ja ottaa käyttöön samaan aikaan omana toimintanaan systeemisen työsken-

telyn tuotannonohjauksen digitaalista PIRKKO®-työkalua yhteistyössä Solutos Oy:n kanssa. Koko Kanta-Hämeen alueelle on lisäksi haettu Rakenteellisen rahoituksen hankehaun kautta kehittämisresurssia lastensuojelun tuotannonohjauksen kehittelyihin. MONNI-hankkeen maakunnallinen kehittämistoiminta tukee osaltaan sisällöllisesti ja yhteistyörakenteiden tasolla tuotannonohjauksen kehittämistä.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin lasten- ja nuorisopsykiatria on osaltaan sitoutunut kuntien ja FSHKYn lastensuojelun systemmiseen ja systemaattisemman yhteistyön kehittämiskumppanuuteen. Lisäksi KHSHPn nuorisopsykiatria vahvistaa hankkeen tukemana erityisesti yhteistyötä maakunnan alueelle lastensuojelulaitoksiin tai perhehoitoon sijoitettujen nuorten palvelukokonaisuuksissa. Sijoitettujen nuorten kohdalla on erityisen tärkeää löytää ratkaisut ja arjen tukikeinot myös kouluympäristöön. Lastensuojelun monialaisen työn keskiössä olevat asiakkaat, lapset ja nuoret perheineen asuvat ja elävät, käyvät koulua jne. kuten kaikki muutkin perheet. Kehittämistyössä onkin tärkeä huomioida erityistason ammattilaisten ohessa kaikille lapsille ja nuorille suunnattujen perustason ammattilaisten keskeinen rooli osana lastensuojeluasiakkaiden palvelukokonaisuutta. Varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen ammattilaiset, oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelut, perhekeskuspalvelut jne. nivotaan mukaan pohtimaan sitä, miten lastensuojelun asiakkuudessa olevaa lasta tai nuorta tuetaan hänen eri arjen ympäristöissään: kotona, sijaisperheessä tai laitoksessa sekä varhaiskasvatuksessa, peruskoulussa tai jatko-opinnoissa.

Pirkanmaa – Monialaista hybridityötä nuorten palveluihin lastensuojelun, mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä opetustoimen yhdyspinnalla

Pirkanmaan MONNI-kehittämistoiminta fokuoittuu nuoruusikäisten monialaista palvelua tarvitsevien lastensuojeluasiakkaiden palveluiden yhteistoiminnan kehittämiseen. Kehittämistyön tavoitteena on kehittää palveluita, joiden avulla nuoria perheineen voidaan auttaa ja hoitaa mielenterveys- ja päihdeongelmissa toisaalta 1) mahdollisimman varhain ehkäisten vakavampien ongelmien syntymistä, ja toisaalta 2) riittävän tukevasti silloin, kun nuoren ja perheen tilanne sitä vaatii. Avaintoimijatahoja kehittämistyössä ovat asiakkaat itse, kuntien lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu, perustason päihde- ja mielenterveyspalvelut, Tays nuorisopsykiatria sekä kuntien opetustoimi. Kehittämistoimintaan nivotaan mukaan myös alueen sijaishuoltotoyksiköitä. Lisäksi hanke verkostoituu Pesäpuu ry:n kanssa liittyen sijaishuollon asiakkaiden päihdepalveluiden kehittämisprosessiin.

Hankkeessa kehitetään hybridityön osaamista ja mallia lastensuojelun avohuoltoon. Kehittämisen lähtökohdista lastensuojelun kontekstissa on asiakkaan yksilölliset tarpeet ja palvelukokonaisuuden räätälöinti, perheen monialainen tukeminen ja perheterapeuttinen ote. Yksilöllisen lähtökohdan ohessa on keskeistä löytää myös hankkeessa yhteisesti työstettävät, systemaattisesti sovittavat asiat. Opetustoimi integroituu kehittämistyöhön vahvasti etenkin asiakasnuoren yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Osassa Pirkanmaan kuntia on jo käytössä lastensuojelun systeeminen malli, mikä osaltaan antaa hyvän perustan hybridityön kehittämiselle. Hankkeessa myös kartoitetaan menetelmäosaamisen kehittämistarpeita monialaisen hybridityön tueksi. Kartoituksen pohjalta arvioidaan mahdollisia yhteisesti käyttöönotettavia vaihtoehtoisia menetelmiä (esimerkiksi MDFT tmv.) ja käynnistetään alueellinen osaamisen kehittäminen.

Hankkeessa rakennetaan myös polkua eteenpäin lastensuojelun hybridiosastojen perustamisen tueksi. Tampereen kaupunki on suunnittelemassa vuoden 2021 alkupuolella käynnistyvää uutta sijaishuollon osastoa, jonka käynnistämisvaihe on tarkoitus hyödyntää hankkeessa uudenlaisen kokonaisvaltaisemman hybriditoimintamallin alustana. Yksikössä pilotoidaan vaativan psykiatrisen hoidon ja lastensuojelun sijaishuollon palvelujen moniammatillisen yhteistyön käytäntöjä. Erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun lisäksi opetustoimi on aktiivinen kumppani toteuttaen ja kehittäen räätälöityjä opetusjärjestelyjä osaston nuorille osana kokonaisuhoitoa ja kuntoutusta. Kehittämistoiminnan edetessä arvioidaan ja tehdään kustannuslaskelmia toiminnan vakiinnuttamiseksi, sekä arvioidaan toiminnan laajentamisen tarvetta: mahdollisuuksia ja tahtotilaa vastata mahdollisiin maakunnallisiin tarpeisiin - tai toimia yhteistoiminta-alueen tasolla vaikeahoitoisten nuorten hoitomenetelmien konsultaation tarpeissa OT-tyyppisenä toimipisteenä.

Etelä-Pohjanmaa – Monialaisen lastensuojelun toimintatavat yhtenäisiksi

Etelä-Pohjanmaalla on pitkä kehittämisen jatkumo lapsiperhepalveluissa myös lastensuojelun näkökulmasta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Keskeiset monialaisen lastensuojelun yhteistyöhaasteet on tunnistettu ja ne liittyvät sekä riittävän yhteisen viitekehyksen löytämiseen että systemaattisiin yhteistyön tekemisen malleihin ja yhteistoimintaan. Työtä tehdään osin omia organisaatiokanavia edeten, jolloin eri toimijoiden näkökulmat eivät kohtaa ja asiakas ei saa välttämättä tarvitsemaansa apua.

Hankkeessa tavoitellaan yhteisen asiakasryhmän äärelle eri toimijoita yhteen liittävää systeemistä viitekehystä, sekä maakunnallisesti monialaisessa lastensuojelussa yhteisesti sovittuja toimintatapoja. Systeemiset toimintatavat ulotetaan verkostotyöhön ja vahvistetaan verkoston toimijoiden vastuuta asian ratkaisemiseksi. Lapsen asian ympärille tarpeenmukaisesti ja joustavasti muodostettujen ja koordinoitujen verkostojen kehittämistyötä vahvistetaan huomioiden integratiiviset palvelut sosiaalihuollossa sekä eri toimijoiden välillä. MONNI-kehittämistoiminnassa pyritään edistämään myös Nepsy-palveluverkon jalkauttamista ja osaamisen vahvistamista tarkentuvien toimenpitein. Hankkeessa tavoitellaan myös jatkuvuutta, samankaltaisuutta ja tasavertaisuutta lasten- ja nuorisopsykiatrian konsultaatiokäytänteisiin maakunnassa. MONNI-kehittämistoiminnan kaikessa monialaisessa yhteistyössä asiakkaan osallisuus ja kokemus kuulluksi tulemisesta on keskiössä. Etelä-Pohjanmaan lastensuojelun toimijoiden toiveena olisi, että MONNI-hankealueen verkostoyhteistyön kautta löytyisi myös ylimaakunnallisesti kontakteja, joita tarvittaessa voitaisiin hyödyntää lastensuojelun erityisen vaativissa monialaisen työn asiakastilanteissa ja erityisosaamisen kysymyksissä OT-keskustyyppisesti. Esimerkiksi nuorten päihdepalveluiden puute ja erityisosaaminen lastensuojelussa on haaste koko yhteistoiminta-alueella.

Tavoiteltavat tulokset ja vaikutukset kokonaishankkeen tavoitteitten kautta

Tavoite 1: Lastensuojelun asiakkaat ovat osallisina monialaisen palvelukokonaisuutensa keskiössä
Lastensuojelun asiakkaiden osallisuuden näkökulmasta: - lastensuojelun asiakkaiden osallisuus, toimijuus ja rooli ovat vahvistuneet monialaisen palvelukokonaisuutensa keskiössä - lastensuojelun asiakkaat saavat oikea-aikaista, yksilöllisiin tarpeisiin vastaavaa monialaista apua ja tukea – ja kokevat hyötyvänsä siitä - lastensuojelun asiakkaiden osallisuusrakenteet kehittyvät
Tavoite 2: Lastensuojelun ammattilaiset toimivat asiakkaidensa monitoimijaisen ja -alaisen palvelukokonaisuuden systeemisen yhteistoiminnan ytimessä
Lastensuojelun ammattilaisten työn näkökulmasta: - lastensuojelun ammattilaisten rooli ja systeeminen toimijuus asemoituu selkeämpänä lastensuojelun monialaisuuden ytimeen - lastensuojelun ammattilaisten systeemisen työotteen valmiudet kehittyvät ja syvenyvät ulottuen myös monialaiseen työskentelyyn - lastensuojelun ammattilaisten vastuurooli selkeytyy ja näyttäytyy konkreettisesti palvelukokonaisuuden vahvistuvana koordinaationa lastensuojelun asiakasperheiden arjessa
Tavoite 3: Lastensuojelun monialaisella toimijaverkostolla on systemaattiset yhteistyörakenteet paikallisesti ja alueellisesti
Lastensuojelun monialaisen toimijaverkoston yhteistoiminnan näkökulmasta: - yhteistyörakenteet paikallisesti ja alueellisesti selkeytyvät, vahvistuvat ja systematisoituvat - on kehitetty uusia monialaisen yhteistoiminnan toimintamalleja ja -rakenteita asiakkaiden auttamiseksi - on päästy ”jaettuun vastuuseen” ja ”Yhteinen asiakas” -ajatteluun, jonka avulla asiakkaat saavat nopeammin oikein kohdennettua apua ja eri ammattilaiset eivät tee päällekkäistä työtä - eri ammattilaisten yhteistoiminta konkretisoituu ja näyttäytyy asiakasperheille vahvistuvana arjen tukena
Kaikkien tulostavoitteiden yhteisvaikutuksena:
- Yhä useampi lastensuojelun ja muiden palveluiden yhteisasiakas voi jatkaa tuettuna kotona asumista ja käydä koulua. - Tarve huostaanotoille ja kiireellisille sijoituksille vähentyy, mikä alentaa pidemmällä aikavälillä lastensuojelun kustannuksia.

Taulukko 1: Kooste hankkeen tavoiteltavista tuloksista ja vaikutuksista tavoitteittain

4 Hankkeen hallinnollinen kokonaisuus

Hankkeen kattavuus ja organisointi

Yhteistoiminta-alueen kolmen maakunnan kaikki kunnat ja sote-kuntayhtymät sitoutuvat ja osallistuvat MONNI-hankkeeseen, joten hankkeen kattavuus on 100 % yhteistoiminta-alueen väestön lapsimäärästä. Paikallisesti kuntien ja kuntayhtymien lastensuojelu toimii hankekehittämisen ”omistajana”, mutta jo hankkeen suunnitteluvaiheessa alueiden monialainen lasten, nuorten ja perheiden toimijaverkosto sosiaali- ja terveyspalveluista sekä opetustoimesta on ollut suunnittelussa mukana. Myös maakuntien sairaanhoitopiirit kiinnittyvät hankekokonaisuuteen mukaan etenkin lasten- ja nuorisopsykiatrian kautta. KHSHPN ja PSHPn nuorisopsykiatriat osallistuvat hankkeeseen myös omarahoitusosuudella. Kuntien ja kuntayhtymien sitoutuminen hankkeeseen vahvistetaan lautakuntatasoisilla päätöksillä viimeistään kesäkuun aikana.

Hankkeen hakijana ja hallinnoijana toimii Pikassos Oy, Sosiaalialan osaamiskeskus Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Etelä-Pohjanmaan osalta SOnet BOTNIA toimii osatoteuttajana, minne sijoittuu myös yksi hankkeessa työskentelevä lastensuojelun koordinaattori. Hanke on suunniteltu ja toteutetaan tiiviissä osaamiskeskusyhteistyössä. Lisäksi Tampereen kaupunki on osatoteuttajana hankkeessa. Hankeresursilla on suunniteltu palkattavan hankekokonaisuudesta vastaava projektipäällikkö, kolme maakunnallista lastensuojelun koordinaattoria, sekä kaksi etenkin Pirkanmaalla työskentelevää hanketyöntekijää. Hankehenkilöstö toimii kuitenkin yhteisvastuullisena tiiminä, jotta hankehenkilöstön yksilöllisiä osaamisalueita ja vahvuuksia voidaan hyödyntää hankekokonaisuudessa ylimaakunnallisesti.

MONNI-hankkeen yhteistyöalueen kokonaisuutta ohjaa ja valvoo ohjausryhmä, johon nimetään kaksi edustajaa kustakin hankemaakunnasta, oppilaitosten edustaja sekä Pikassoksen ja SOnet BOTNIAn edustajat. Lisäksi ohjausryhmään kutsutaan asiantuntija Onni Westlund Pesäpuu ry:n UP2US-hankkeesta sekä yksi kokemusasiantuntija. Ohjausryhmä valvoo hankekokonaisuuden toimeenpanoa, seuraa taloutta, vastaa valtionavustuksen maksatushakemuksista, sekä hyväksyy raportoinnin. Ohjausryhmän tehtävät tarkennetaan ohjausryhmän järjestäytyessä. Kaikkiin maakuntiin organisoidaan MONNI-projektiryhmät konkretisoimaan ja toimeenpanemaan lastensuojelun monialaista kehittämistä alueilla. Maakuntien kehittämistoimintaa tullaan seuraamaan osaltaan myös maakuntien LAPE-yhteistyöryhmissä sekä sote-johdon ja sivistysjohdon yhteistyörakenteissa. Johtamisella on keskeinen rooli etenkin monialaisten yhteistyörakenteiden vakiinnuttamisessa.

Hankkeen käynnistymisvaiheessa tarkennetaan hankkeen viestintäsuunnitelma kohderyhmineen, toimenpiteineen ja vastuineen. Hankkeen suunnitteluvaiheessa tunnistetut hankekokonaisuuden toimeenpanoon liittyvät riskinäkökulmat liittyvät muun muassa: kansalliseen ja paikalliseen pandemiatilanteeseen sekä siitä seuraavaan lastensuojelun kuormittuneisuuden lisääntymiseen, useisiin rinnakkaisiin alueiden kehittämishankkeisiin ja -prosesseihin sekä siitä seuraavaan avaintoimijoiden kuormittuneisuuteen, rajattuun hankeresurssiin suhteessa alueen laajuuteen, sekä hankehenkilöstön vaihdoksiin. Tunnistetuista ja todentuvista riskeistä huolimatta hanketyössä pyritään mahdollisuuksien mukaan etenemään tavoitteiden suuntaisesti kehittämistoimia tarkentamalla ja uudelleenmitoittamalla.

Oppilaitosyhteistyö hankkeessa

Hankkeen suunnitteluvaiheessa hankeyhteistyöstä ja -kumppanuudesta on sovittu Tampereen yliopiston Sosiaalityön tutkinto-ohjelman, Hämeen ammattikorkeakoulu HAMKin Hyvinvointiosaamisen yksikön, Tampereen ammattikorkeakoulu TAMKin Hyvinvointialan, sekä Seinäjoen ammattikorkeakoulu SeAMKin Sosiaalialan tutkinto-ohjelman kanssa. Oppilaitosyhteistyötä on tarkoitus rakentaa hankkeen käynnistyessä monitieteisemmäksi, esimerkiksi kasvatustieteiden, erityispedagogiikan ja terveystieteiden suuntaan. Hankeyhteistyötä rakennetaan opiskelijayhteistyön kautta kytkemällä muun muassa opiskelijoiden opinnäytetöitä, projektiopintoja, pienimuotoisempia selvityksiä ja harjoitteluja hankealueen kehittämisprosesseihin. Oppilaitosten asiantuntijat, kouluttajat ja tutkijat ovat kiinnostuneita toimimaan osaltaan sisällön asiantuntijoina erilaisissa hankkeen kehittämistilaisuuksissa ja -prosesseissa. Hankekokonaisuudessa rakennetaan yhteiskehittämisen ja -tutkimisen paikkoja sekä kasvokkain että digitaalisia työvälineitä hyödyntäen siten, että asiakkaat/ kokemusasiantuntijat, opiskelijat, eri alojen ammattilaiset, kouluttajat/ tutkijat ja kehittäjät olisivat

osallisina yhteisessä dialogissa. Yhteistyöprosesseissa syntyvää materiaalia voidaan sovitusti hyödyntää myös tutkimuksellisiin tarkoituksiin ja julkaisutoimintaan. Hankkeen oppilaitosyhteistyö vahvistaa osaltaan hankealueella jo olemassa olevia sosiaalityön Praksis-yhteistyörakenteita ja konkretisoi suunnitteilla olevaa Living Lab -kehittelyä. Hankkeessa tavoitellaan kuitenkin myös monitieteisempää ja monialaisempaa näkökulmaa sekä tiedontuotannon vahvistumista lastensuojelun monialaisesta yhteistoiminnasta koko hankealueella. Oppilaitosyhteistyö tarkentuu hankkeen käynnistyessä, täsmennettäessä yhteistoiminta-alueen kokonaisuuden sekä maakuntien pääkehittämisprosessien toteutussuunnitelmia. Lisäksi oppilaitosten edustus kutsutaan mukaan hankkeen ohjausryhmään.

Hankkeen talousarvio

MONNI-hankkeen suunniteltu yhteistoiminta-alueen kokonaisbudjetti on koko hankeajalle 1.9.2020 – 31.10.2022 enintään 1 152 000 euroa, joka sisältää 20% omarahoitulosuutta (230 400€). Hankkeelle haetaan siten valtionavustusta yhteensä 921 600€. Hankkeen talousarvio on pääkohdittain eriteltynä hankesuunnitelman budjettiliitteessä 2. Suurin osa hankeressurssista kohdentuu hankehenkilöstön henkilöstökuluihin.

Hankkeen seuranta ja arviointi

Hankkeen kansallinen seuranta ja mahdollinen hankkeiden yhtenäinen arviointiprosessi ei ole hankkeen suunnitteluvaiheessa vielä tarkemmin tiedossa. MONNI-hankekokonaisuuden seurannasta ja arvioinnista vastaa hankkeen ohjausryhmä projektipäällikön kanssa yhteistyössä. Oma-arviointina toteutettava prosessi-arviointi on säännöllistä ja arviointitietoa tuotetaan hankehenkilöstön kokoamana systemaattisesti, sovitulla tavoilla hankkeen erilaisista kehittämistilanteista. Hankkeen sisältötavoitteiden toteutumista sekä hankeprosessin etenemistä arvioidaan osallistavalla dialogisella prosessilla, joka rakentuu vaiheittain: hankkeen aikana toteutetaan kaksi väliarviointiadialogien kokonaaisuutta sekä päätösarviointi. Hankkeen dialoginen arviointiprosessi suunnitellaan ja toteutetaan sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyönä Länsi-Suomen alueen vastaavan hankekokonaisuuden kanssa. Dialogisiin arviointikeskusteluihin osallistetaan vaiheittain rakentuvina prosesseina sekä asiakkaita/ kokemusasiantuntijat, hankkeen monialaisen kehittämistoiminnan ydintoimijat maakunnista, että kokoavasti hankkeen ohjausryhmä. Osallistava ja dialoginen arviointiprosessi suunnitellaan ja vie osaltaan eteenpäin hankkeen kehittämistoimintaa rakentaen samalla eri toimijoiden yhteistä ymmärrystä lastensuojelun monialaisen keittämisen tilasta, tuloksista ja haasteista. Arviointitieto koostetaan tiiviiksi kirjallisiksi yhteenvedoiksi sekä loppuraportin aineistoksi. Kaikki sosiaalialan osaamiskeskukset tulevat tekemään verkostoyhteistyötä hankearviointien tueksi ja toimeenpanemiseksi perustamalla yhteisen arviointitiimin. Yhteistyötä kansallisten toimijoiden (STM ja THL) kanssa toivotaan etenkin lastensuojelun monialaisen yhteistoiminnan mittareiden ja arvioinnin kehittämiseksi valtakunnallisesti.

Asiakkaiden osallisuus hankkeessa

MONNI -hankkeen 1. päätavoitteen mukaisesti 'Lastensuojelun asiakkaat ovat osallisina monialaisen palvelukokonaisuutensa keskiössä'. Kaikki hankekokonaisuuden kehittämistoiminta rakennetaan tästä lähtökohdasta käsin, asiakastyön tilanteissa asiakkaiden ääntä ja roolia systeemisen työotteen viitekehyksen mukaisesti ja systemaattisesti vahvistaen. Hankkeen suunnitteluvaiheessa on jo käynnistetty yhteistyö Pesäpuu ry:n UP2US-hankkeen kokemusasiantuntijoita kuulemalla (kuvaus hankesuunnitelman luvussa 2). Tätä yhteistyötä konkretisoidaan hankkeen toteutusvaiheeseen hankkeen käynnistyessä. Kokemusasiantuntijat ideoivat kuulemisessa omaa rooliaan esimerkiksi lastensuojelutietouden lisäämisessä koulujen toimintaympäristöihin niin ammattilaisille kuin lapsillekin – mahdollisesti digitaalisia työvälineitä hyödyntäen. Pesäpuun edustus kutsutaan mukaan myös hankkeen ohjausryhmään. Hankkeen käynnistyessä kartoitetaan myös hankemaakuntien muut lastensuojelun kokemusasiantuntijaverkostot, asiakasraadit tmv. ja ne nivotaan mukaan maakunnallisiin ja paikallisiin hankeprosesseihin. Maakuntien kokemusasiantuntijaverkoston vahvistaminen kytkeytyy osaltaan myös sote-keskushankkeiden osallisuus-rakenteiden kehittämiseen ja koordinaatorakenteisiin. Lastensuojelun asiakkaita kutsutaan osallisiksi myös hankkeen oppilaitosyhteistyössä suunniteltaviin yhteiskehittämisprosesseihin, opinnäytetöihin ja muuhun tutkimukselliseen tiedontuotantoon.

5 Hankkeen toteuttamisen aikataulu

MONNI-hankkeen yhteensä kahden ja puolen vuoden kokonaisprosessi aina suunnitteluvaiheesta hankkeen päättämiseen, sekä toteuttamisen aikataulu on tiivistetty seuraavalle aikajanalle. Maakunnalliset pääkehittämisprosessit tarkentuvat yksityiskohtaisemmiksi toteuttamissuunnitelmiksi myös aikataulullisesti hankkeen käynnistysvaiheessa täsmennettävissä kehittämisen toteutussuunnitelmissa hankehenkilöstön ja maakuntien avaintoimijoiden yhteistyönä. Hankkeen päättyessä suunnitellaan myös juurruttamistoimet.

Vuosi	2020			2021	2022
PROSESSIN VAIHE JA KUUKAUDET:	Suunnittelu 04-05/ 2020	Rahoitus- päätös 06-07/ 2020	Käynnistys ja organisoi- minen 08-10/ 2020	Dynaaminen kehittämistoiminta yhteistyöalueen kokonaisuu- dessa ja maakunnittaisissa pääkehittämisprosesseissa 11/ 2020 – 05/ 2022	Hankkeen päättös- vaihe 06- 10/ 2022
HANKEORGANI- SAATIO:					
Hankehenkilöstön rekrytoinnit			08/ 2020		
Hankehenkilöstö 100 %				Projektipäällikkö 09/2020 – 10/2022 3 lastensuojelun koordinaattoria maakunnissa 09/2020 – 10/2022 2 hanketyöntekijää Tampere + Pirkanmaa 09/2020 – 10/ 2022	
Ylimaakunnallinen MONNI-ohjaus- ryhmä				09/ 2020-10/ 2022, kokoukset 3 kuukauden välein	
Maakunnalliset MONNI-projekti- ryhmät				09/ 2020 – 10/ 2022, kokoukset vähintään 2 kuukauden välein	
ARVIOINTI JA RAPORTOINTI:					
Tilannekuva suun- nitteluvaiheessa	04-05/ 2020				
Tarkennetut toteu- tussuunnitelmat			09- 10/ 2020		
Jatkuva oma-/ pro- sessiarviointi				Kerran/ kk ajalla 11/ 2020-10/ 2022	
Väliarviointidialogit ja -koosteet				Kaksi väliarviointia hankkeen aikana: 03-04/ 2021 ja 11/ 2021	
Kansallinen seu- ranta ja arviointi			Tarkentuu		
Päätösarviointi- dialogit ja loppura- portti					Raportointi valmis 10/ 2022

Taulukko 2: MONNI – Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla 2020-2022 aikajanalla

7 Liitteet

Liite 1: Perustiedot Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien alueista

Kanta-Häme	Pirkanmaa	Etelä-Pohjanmaa
Kunnat: Hämeenlinna, Hattula, Janakkala, Riihimäki, Loppi, Hausjärvi, Forssa, Humppila, Tammela, Jokioinen ja Ypäjä. Kuntayhtymärakenteet: Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä tuottaa sote-palvelut viidelle kunnalle (Forssa, Humppila, Tammela, Jokioinen ja Ypäjä); Riihimäen seudun terveystakeskuskuntayhtymä tuottaa perusterveydenhuollon palvelut Riihimäelle, Hausjärvelle ja Lopelle Hattulan kunnan terveystakeskusten tuotannosta vastaa Terveystalo Oy	Kunnat: Tampere, Hämeenkyrö, Kangasala, Lemppälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Pälkäne, Vesilähti, Ylöjärvi, Mänttä-Vilppula, Virrat, Ruovesi, Juupajoki, Parkano, Ikaalinen, Kihniö, Sastamala, Punkalaidun, Akaa, Urjala, Valkeakoski. Huom! Lisäksi Kuhmoinen siirtyy Pirkanmaan maakuntaan 1.1.2021 alkaen. Yhteistoiminta-alueet: <i>Tampere ja Orivesi sosiaali- ja terveydenhuollon yta-alue; Akaa ja Urjala</i> perusterveydenhuollon sekä vanhus- ja vammaispalvelujen yta-alue (palveluiden tuottamisesta vastaa Akaa) - sosiaalitoimen palveluista molemmat kunnat huolehtivat itse; Kangasala järjestää <i>Pälkäneen</i> sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut yta-alueella; Mänttä-Vilppula järjestää myös Juupajoen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut (palvelujen tuotanto yhdessä Pihlajalinna Terveys Oy:n ja Mäntänvuoren Terveys Oy:n kanssa); Sastamalan järjestää Sastamalan ja Punkalaitumen yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveystakeskukset; Pirkkala toimii vastuukuntana Pirkkala-Vesilahden alueen yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa; Virrat vastaa Virrat-Ruovesi yhteistoiminta-alueen palvelujen tuottamisesta (Virtain kaupungin 100 %:sti omistama Keiturin Sote Oy); Parkano-Kihniö yhteistoiminta-alueen palvelut tuottaa Kolmostien Terveys Oy.	Kunnat: Alajärvi, Alavus, Evijärvi, Ilmajoki, Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Kauhava, Kuortane, Kurikka, Lappajärvi, Lapua, Seinäjoki, Soini, Teuva, Vimpeli, Ähtäri Huom! Lisäksi Isokyrö siirtyy Etelä-Pohjanmaan maakuntaan 1.1.2021 alkaen. Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä 9 alueella: Järvi-Pohjanmaan perusturva (Alajärvi, Lappajärvi ja Vimpeli); Kuntayhtymä Kaksineuvoinen (Kauhava ja Evijärvi); Suupohjan perusterveystakeskuskuntayhtymä (LLKY) (Kauhajoki, Isojoki, Karijoki ja Teuva); JIK-perusterveystakeskuskuntayhtymä (Kurikka ja Ilmajoen terveydenhuollon palvelut); Kuusiokuntien sosiaali- ja terveystakeskuskuntayhtymä KuusSoTe (Alavus, Kuortane, Soini ja Ähtäri); Seinäjoen ja Lapuan sote-palvelut kunnat järjestävät itsenäisesti; Seinäjoki tuottaa Isokyrön terveydenhuollon palvelut ja Isokyrö itse sosiaalipalvelut
Maakunnallisesti organisoidut palvelut (Hämeenlinna isäntäkunta): sosiaalipäivystys (1.6.2020 alk. sosiaali- ja kriisipäivystys); perhehoitoyksikkö Kanerva; perheioikeudellisten palveluiden yksikkö	Maakunnallisesti organisoidut palvelut (Tampere isäntäkunta): sosiaalipäivystys; sijaishuollon asiakasohjausyksikkö Luotsi; Pirkanmaan omais- ja perhehoidon sekä henkilö	Maakunnallisesti organisoidut palvelut (Seinäjoki isäntäkunta): Etelä-Pohjanmaan sosiaali- ja kriisipäivystyskeskus
KHSHP erikoissairaanhoidon palvelut maakuntaan	PSHP erikoissairaanhoidon palvelut maakuntaan/ Tays yliopistollinen keskussairaala erva-alueen laajuisesti	EPSHP erikoissairaanhoidon palvelut maakuntaan
Asukkaita (31.12.2019): 179 925, joista alle 18-vuotiaita lapsia 31 843	Asukkaita (31.12.2019): 517 666, joista alle 18-vuotiaita lapsia 97 573 (Kuhmoinen on laskettu mukaan)	Asukkaita (31.12.2019): 193 207, joista alle 18-vuotiaita lapsia 38 798 (Isokyrö on laskettu mukaan)
Väestömäärä on laskenut edelleen viime vuonna, mutta väestön lasku on tasaantunut edellisistä vuosista.	Väestömäärä on kasvanut viime vuodet ja väestöennusteen mukaan alueen asukasluku kasvaa edelleen etenkin Tampereen seudulla.	Väestömäärä on laskenut viime vuosina ja väestöennusteen mukaan laskee edelleen.

Liite 2: Hankkeen talousarvio



HANKKEEN TALOUSARVIO

Päivämäärä 1.6.2020

HAKIJA JA HANKE

Hakija / Osatoteuttaja

Pikassos Oy

Hankkeen (ja/tai osahankkeen) nimi

MONNI – Lastensuojelun monialainen kehittäminen Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla

Huom! Lomake laskee automaattisesti sinisellä olevat summarivit, kun vuosikohtaiset ja yksityiskohtaisemmat tiedot on viety lomakkeeseen.

	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022	Yhteensä
Henkilöstökulut	132 603	379 610	317 009	829 222
Vapaaehtoiset henkilöstökulut	2 621	4 889	3 905	11 415
Palvelujen ostot				
Asiantuntijapalvelut	6 000	30 000	19 500	55 500
Taloushallintopalvelut	4 400	8 500	10 000	22 900
Viestintäpalvelut	1 700	3 050	1 800	6 550
Muut palvelujen ostot	10 720	27 160	31 229	69 109
Palvelujen ostot yhteensä	22 820	68 710	62 529	154 059
Matkakulut	6480	17836	12960	37 276
Materiaalikulut	1 200	2 200	5 000	8 400
Toimitilakulut	10 800	32 388	26 940	70 128
Investointikulut				
Ohjelmistot	2 200	5 200	4 200	11 600
Puhelin- ja ICT-laitteenhankinnat	5 600	2 500	2 000	10 100
Koneet ja kalusto	1 500	1 500	1 000	4 000
Muut investointikulut				0
Investointikulut yhteensä	9 300	9 200	7 200	25 700
Muut kulut	4 000	6 000	5 800	15 800
Kulut yhteensä	189 824	520 833	441 343	1 152 000
Hankkeesta saatavat tuotot				0
Muut hankkeeseen kohdistettavat tuotot				0
Valtionavustukseen oikeuttavat kustannukset	189 824	520 833	441 343	1 152 000
Hanketoimijoiden omarahoitus	38 105	104 187	88 108	230 400
Muu hankkeelle kohdistuva julkinen rahoitus				0
Haettava valtionavustus	151 719	416 646	353 235	921 600

Omarahoitus ja kulut aukikirjoitettuna

	Omarahoitus
Pirkanmaa	134365
Kanta-Häme	43850
Etelä-Pohjanmaa	52184
YHTEENSÄ	230400

Pirkanmaan omarahoituksessa on mukana TAYS:n omarahoitusosuutta 34 365€, jonka he suorittavat rahana. Kanta-Hämeen osuudessa on Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin omarahoitusta 13 850€, jonka he suorittavat työntekijöiden työpanoksena tuntikirjanpidon mukaisesti. Kaikki kunnat ovat mukana omarahoitusosuudella, suoritus laskutuksen mukaisesti rahana.

Hankkeen talousarvio koostuu seuraavanlaisista kuluista:

- **Henkilöstökulut** koostuvat yhden projektipäällikön, kolmen lastensuojelukoordinaattorin ja kahden projektityöntekijän palkoista, lisäksi hallinnoijan toimistosihteerin työpanoksesta (n. 20%) ja hankevalmisteluun käytetystä ajasta.
- **Vapaaehtoiset henkilöstökulut** koostuvat työterveyshuollosta, koulutuksista ja ryhmätyönohjauksesta.
- **Palvelujen ostot** koostuvat asiantuntijapalveluista (kokemusasiantuntijat, ulkopuoliset asiantuntijat, koulutukset jne.), taloushallinnosta.
- **Matkakulut** koostuvat hanke-tiimin tapaamisista ja muista tarvittavista matkoista.
- **Toimitilakulut** hankehenkilöstön tilavuokrat toimipisteissään.
- **Investointikulut** pääasiassa tietotekniikka, siihen liittyvät ohjelmistot, puhelimet.
- **Muut kulut** työpaja- ja seminaarikulut, kopiointi-, tietoliikenne- ym. maksut.